

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Istorie • Centrul de Studii Clasice și Creștine

Nr. 20-2/2025

CLASSICA & CHRISTIANA

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

Classica et Christiana

Revista Centrului de Studii Clasice și Creștine

Fondator: Nelu ZUGRAVU

20/2, 2025

Classica et Christiana

Periodico del Centro di Studi Classici e Cristiani

Fondatore: Nelu ZUGRAVU

20/2, 2025

ISSN: 1842 – 3043
e-ISSN: 2393 – 2961

Comitetul științific / Comitato scientifico

Moisés ANTIQUEIRA (Universidade Estadual do Oeste do Paraná)
Sabine ARMANI (Université Paris 13-CRESC - PRES Paris Cité Sorbonne)
Immacolata AULISA (Università di Bari Aldo Moro)
Andrea BALBO (Università degli Studi di Torino)
Antonella BRUZZONE (Università degli Studi di Sassari)
Livia BUZOIANU (Muzeul Național de Istorie și Arheologie Constanța)
Claudio César CALABRESE (Universidad Panamericana - Campus Aguascalientes)
Dan DANA (Centre National de la Recherche Scientifique/HiSoMA (UMR 5189), Lyon)
Beatrice GIROTTI (Alma Mater Studiorum - Università di Bologna)
Maria Pilar GONZÁLEZ-CONDE PUENTE (Universidad de Alicante)
Attila JAKAB (Civitas Europica Centralis, Budapest)
Fred W. JENKINS (University of Dayton)
Domenico LASSANDRO (Università di Bari Aldo Moro)
Carmela LAUDANI (Università della Calabria)
Patrizia MASCOLI (Università di Bari Aldo Moro)
Dominic MOREAU (Université de Lille)
Sorin NEMETI (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca)
Evalda PACI (Centro di Studi di Albanologia, Tirana)
Vladimir P. PETROVIĆ (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade)
Luigi PIACENTE (Università di Bari Aldo Moro)
Sanja PILIPOVIĆ (Institute of Archaeology, Belgrade)
Mihai POPESCU (C.N.R.S. - ANHIMA, Paris)
Julijana VISOČNIK (Archdiocesan Archives of Ljubljana)
Heather WHITE (Classics Research Centre, London)

Comitetul de redacție / Comitato di redazione

Claudia TĂRNĂUCEANU (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)
Nelu ZUGRAVU, director al Centrului de Studii Clasice și Creștine
al Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
(*director responsabil / direttore responsabile*)

Correspondența / Corrispondenza:

Prof. univ. dr. Nelu ZUGRAVU
Facultatea de Istorie, Centrul de Studii Clasice și Creștine
Bd. Carol I, nr. 11, 700506 - Iași, România
Tel. ++40 232 201634 / Fax ++40 232 201156
e-mail: nelu@uaic.ro

Toate contribuțiile sunt supuse unei duble analize anonime (*double-blind peer review*), efectuate de specialiști români și străini.

All contributions are subject to a double anonymous analysis (*double blind peer review*), carried out by Romanian and foreign specialists.

La redazione sottopone preliminarmente tutti i contributi pervenuti a un procedimento di doppia lettura anonima (*double-blind peer review*) affidato a specialisti romeni e stranieri.

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” din IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE
CENTRUL DE STUDII CLASICE ȘI CREȘTINE

Classica et Christiana

**20/2
2025**

**Actele colocviului internațional *Receptarea Romei și a
Imperiului Roman în cultura română contemporană*
(Iași, 14-16 noiembrie 2024)**

editate de

Nelu ZUGRAVU și Ionuț NISTOR

Tehnoredactor: Nelu ZUGRAVU

ISSN: 1842 – 3043
e-ISSN: 2393 – 2961

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
700511 - Iași, tel./fax ++ 40 0232 314947

SUMAR / INDICE / CONTENTS

SIGLE ȘI ABREVIERI – SIGLE E ABBREVIAZIONI / 9

Actele colocviului internațional *Receptarea Romei și a Imperiului Roman în cultura română contemporană*

(Iași, 14-16 noiembrie 2024)

Programul colocviului [The colloquium program] / 11

Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, Vestigii romane pe mărcile poștale românești din perioada regimului comunist [Roman antiquities on Romanian postage stamps during the Communist regime] / 17

Roxana-Gabriela CURCĂ, Epigraphic Latin in Romanian studies in post-war period / 43

Dan DANA, Un alt latinism interbelic: urmașii francofoni ai Romei [Another interwar Latinism: French-speaking descendants of Rome] / 53

Gabriela E. DIMA, Roma antică în percepția lui Liviu Rebreanu [Ancient Rome as seen by Liviu Rebreanu] / 85

Theodor GEORGESCU, Imaginea Romei în cultura română prin ochii autorilor de limbă greacă veche [The image of Rome in Romanian culture through the eyes of ancient Greek writers] / 97

Marian I. HARIUC, „Și în România se lucrează în vederea sărbătoririi lui Ovidiu”. Bimilenarul nașterii lui Publius Ovidius Naso (1957-1958) [In Romania, Work is also being done in Preparation for the “Celebration of Ovid”: The Bimillenary of the Birth of Publius Ovidius Naso (1957-1958)] / 111

Emanuela ILIE, “Amo, amas, amat...” (1943) de V. Beneș: o distopie totalitară curajoasă, cu un roman și mulți (alți) barbari [“Amo, amas, amat...” (1943) by V. Beneș: a courageous totalitarian dystopia, with a Roman and lots of (other) barbarians] / 131

Gheorghe IUTIȘ, Istoria Romei în manualele școlare din perioada 1920-1948 [The history of Rome in school textbooks from the period 1920-1948] / 149

Sorin NEMETI, Școala de arheologie de la Cluj și studiul religiei romane din Dacia [The archaeology School from Cluj and the study of Roman religion in Dacia] / 159

Ionuț NISTOR, Italian language and civilization at the University of Iași in the first half of the 20th century / 171

Adriana PANAINTE, Provincia Moesia Inferior în istoriografia românească de la Vasile Pârvan la tratatul de *Istoria Românilor* (2001) [The province of Moesia Inferior in Romanian historiography from Vasile Pârvan to the *History of the Romanians* (2001)] / 181

Bogdan POPA, Despre trecutul unui cuvânt. „Daciada”, de la titlu de epopee la competiție sportivă [On the past of a word. “Daciada”, from epos title to sports competition] / 207

Nelu ZUGRAVU, Claudia TĂRNĂUCEANU, Ediții din autorii latini în perioada comunistă – exigențe profesionale, concesiile ideologice [The editions of Latin authors during the Communist period – professional requirements, ideological concessions] / 217

STUDII – STUDI /

Immacolata AULISA, Antichi itinerari di pellegrinaggio al Santuario di San Michele sul Gargano [Ancient pilgrimage routes to the Sanctuary of Saint Michael on the Gargano] / 257

Francesco BOTTI, L'immagine dei Visigoti nella *Cronaca* di Idazio [The description of the Visigoths in the *Chronicle* of Hydatius] / 291

Antonella BRUZZONE, Un capitolo di storia degli studi del Novecento sulla poesia bucolica greca e latina [A chapter of the history of twentieth-century studies on Greek and Latin bucolic poetry] / 309

- Maria Carolina CAMPONE, *Mare undique et undique caelum*: il *topos* del viaggio in mare nell'epistola 49 di Paolino di Nola [*Mare undique et undique caelum*: the *topos* of the sea voyage in Paulinus of Nola's Epistle 49] / 325
- Dalila D'ALFONSO, *Ut iugum continet sirpiculos*: a proposito di 'sirpi' e transumanza in Varro *rust.* 2,2,9 [*Ut iugum continet sirpiculos*: on 'sirpi' and transhumance in Varro *rust.* 2.2.9] / 347
- Beatrice GIROTTI, Pratiche di discredito dalla storiografia pagana del IV secolo d.C.: *muliebritas* vs. *virilitas* nelle rappresentazioni di potere [Practices of discredit in 4th century AD pagan historiography: *muliebritas* vs. *virilitas* in representations of power] / 365
- Alessandro LAGIOIA, "*O misera domus Herculea*": un contributo inedito alla fortuna umanistica del mito di Ercole [*O misera domus Herculea*": an unpublished contribution to the humanistic reception of the myth of Hercules] / 385
- Carmela LAUDANI, Del buon uso della lira: Ermes (Hom. 4) e Teutra (Sil. 11, 288-482) [The good use of the lyre: Hermes (Hom. 4) and Teuthras (Sil. 11, 288-482)] / 421
- Patrizia MASCOLI, Aldelmo di Malmesbury epistolografo [Aldhelm of Malmesbury, epistolographer] / 431
- Manuela MONGARDI, Nuove forme di rappresentazione delle *Augustae* nel III secolo d.C.: il caso dei miliari [New forms of representation of the *Augustae* in the third century AD: the case of milestones] / 443
- Roberto MONTEFINESE, Between sword and cross: the christianization of Roman military culture from persecution to symbolic transformation / 467
- Fabrizio PETORELLA, *Quia non, sicut videt homo, videt deus*. Cecità e guarigione nella *Vita di Severino* di Eugippio [*Quia non, sicut videt homo, videt deus*. Blindness and healing in Eugippius' *Life of Severinus*] / 489

Vladimir P. PETROVIĆ, A new votive Roman inscription from Rogatica dedicated to Liber Pater (East Dalmatia) / 509

Daniela SCARDIA, *Audacter facio*: il confronto tra santi nell'*Hom. 6 in Is. 1-2* di Origene [*Audacter facio*: The comparison between saints in Origen's *Homily 6 on Isaiah 1-2*] / 517

Enrico SIMONETTI, *Lacrimae sua verba sequuntur*: Pathos elegiaco e reticenza emotiva nell'*Eroide* di Ipermestra [*Lacrimae sua verba sequuntur*: Elegiac pathos and emotional reticence in the *Herois* of Hypermnestra] / 551

CRONICA – CRONACA / 567

PUBLICAȚII – PUBBLICAZIONI / 571

SIGLE ȘI ABREVIERI / SIGLE E ABBREVIAZIONI*

<i>ActaMN</i>	<i>Acta Musei Napocensis</i> , Cluj-Napoca.
<i>AIIAI</i>	<i>Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”</i> , Iași.
<i>AISC</i>	<i>Anuarul Institutului de Studii Clasice</i> , Cluj.
<i>ANRW</i>	<i>Ausstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung</i> , Berlin-New York.
<i>AȘUI.Istorie</i>	<i>Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași</i> , S.N., Istorie.
<i>BSAS</i>	<i>Bulletin de la Société archéologique de Sousse</i> , 1903-
<i>CCSL</i>	<i>Corpus Christianorum. Series Latina</i> , Turnhout, 1953 sqq.
<i>CSEL</i>	<i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum</i> , Vienna-Leipzig, 1860 sqq.
<i>DACL</i>	<i>Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie</i>
<i>EDR</i>	<i>Epigraphic Database Rome</i> .
<i>GCS</i>	<i>Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten (drei) Jahrhunderte</i> , Leipzig-Berlin.
<i>PCBE</i>	<i>Prosopographie chrétienne du Bas-Empire</i> , éd. par A. Mandouze et al., 4 voll., Paris-Rome 1982-2013.
<i>PIR</i>	<i>Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III</i> .
<i>PL</i>	<i>Patrologia Latina</i> .
<i>RRMAM</i>	D. French, <i>Roman Roads and Milestones of Asia Minor</i> , Vol. III, British Institute at Ankara, 2012-2016.
<i>SAI</i>	<i>Studii și Articole de Istorie</i> , București.
<i>SC</i>	<i>Sources Chrésiennes</i> , Paris-Lyon.
<i>SCIVA</i>	<i>Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie</i> , București.
<i>TD</i>	<i>Thraco-Dacica</i> , București.
<i>ThLL</i>	<i>Thesaurus linguae Latinae</i> .

* Cu excepția celor din *L'Année Philologique* și *L'Année Épigraphique* / Escluse quelle segnalate da *L'Année Philologique* e *L'Année Épigraphique*.

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

FACULTATEA de
ISTORIE

Primăria
Municipiului
Iași

CSCC
CENTRUL DE STUDII CLASICE ȘI CREȘTINE

COLOCVIUL INTERNAȚIONAL
Receptarea Romei și a Imperiului Roman
în cultura română contemporană

ORGANIZATORI

PROF. UNIV. DR. NELU ZUGRAVU

CONF. UNIV. DR. IONUT NISTOR

Iași, 14-16 noiembrie 2024

Sala H1 (Corp H) / Facultatea de Istorie

**PROIECT FINANȚAT DE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI IAȘI PRIN
H.C.L. NR. 61/28.02.2024**

PROGRAM**Joi, 14 noiembrie 2024****14.00-16.00**Moderator: **Nelu ZUGRAVU****14.00-14.30:** Deschiderea colocviului; salutul organizatorilor:

Dl. Mihai CHIRICA, Primarul Municipiului Iași

Dl. Liviu MAHA, Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Dl. Lucrețiu-Ion BÎRLIBA, Decanul Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Dl. Florian MATEI-POPESCU, Președintele Asociației Societatea de Studii Clasice din România

Dl. Nelu ZUGRAVU, Directorul Centrului de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Orationes inaugurales**14.30-15.00:** Cătălin TURLIUC, Iași, *Discurs istoric și post-adevăr în contextul moștenirii lăsate de lumea romană***15.00-15.30:** Emanuela ILIE, *De la distopia interbelică la policier-ul contemporan. (Re)inventări narative ale unei scheme consacrate, cu romani și (alți) barbari***15.30-16.00:** Discuții**16.00-16.30:** Pauză**16.30-18.30*****Historica (I)***Moderator: **Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ****16.30-17.00:** Gheorghe IUTIȘ, *Istoria Romei în manualele școlare din perioada 1920-1948***17.00-17.30:** Ovidiu-Iulian SANDU, *Imperiul Roman în scrieri politice din perioada comunistă (1965-1989)***17.30-18.00:** Daniel NIȚĂ-DANIELESCU, *Dacia și Roma în scrierile părintelui Dumitru Stăniloae***18.00-18.30:** Discuții**18.30:** Cocktail

Vineri, 15 noiembrie 2024**9.00-11.00*****Philologica***Moderator: **Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU****9.00-9.30:** Theodor GEORGESCU, *Imaginea Romei în cultura română prin ochii autorilor de limbă greacă veche***9.30-10.00:** Nelu ZUGRAVU, Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU, *Ediții din autorii latini în perioada comunistă - exigențe profesionale, concesiile ideologice***10.00-10.30:** Roxana-Gabriela CURCĂ, *Latina epigrafică în cercetarea românească postbelică***10.30-11.00:** Discuții**11.00-11.15:** Pauză**11.15-13.00*****Scholastici***Moderator: **Ionuț NISTOR****11.15-11.45:** Dan DANA, *Un alt latinism interbelic: urmașii francofoni ai Romei***11.45-12.15:** Cătălin BOTOȘINEANU, *O competiție simbolică uitată. Bursierii ieșeni ai Școlii Române din Roma în perioada interbelică***12.15-12.45:** Iulian Cătălin DĂNILĂ, *Fascinația Romei printre bursierii Școlii Române de la Roma***12.45-13.00:** Discuții**13.00-15.00:** Pauză**15.00-16.30*****Postclassica***Moderator: **Bogdan CEOBANU****15.00-15.30:** Ionuț NISTOR, *Limba și civilizația italiană la Universitatea ieșeană în prima jumătate a secolului al XX-lea***15.30-16.00:** Marian-Ionuț HARIUC, *Schimburi culturale româno-italiene în anii destinderii comuniste: locul Antichității romane***16.00-16.30:** Discuții**16.30-16.45:** Pauză

16.45-18.15***Litteraria***Moderator: **Emanuela ILIE****16.45-17.15:** Gabriela DIMA, *Roma antică în percepția lui Liviu Rebreanu***17.15-17.45:** Ioana PETCU-PĂDUREAN, *Imagina Romei antice pe scena teatrului românesc prin filtrul shakespeareian. Titus Andronicus și Iulius Caesar***17.45-18.15:** Discuții**18.15:** Cocktail**Sâmbătă, 16 noiembrie 2024****9.00-10.30*****Historica (II)***Moderator: **Lucrețiu-Ion BÎRLIBA****9.00-9.30:** Adriana PANAITTE, *Provincia Moesia Inferior în istoriografie românească de la Vasile Pârvan la tratatul de Istoria românilor***9.30-10.00:** Florian MATEI-POPESCU, *Provincia Dacia în istoriografia românească din perioada 1960-2001***10.00-10.30:** Sorin NEMETI, *Contribuția școlii clujene de istorie și arheologie la studiul religiei romane***10.00-10.30:** Discuții**10.30-10.45:** Pauză**10.45-12.30*****Miscellanea***Moderator: **Cătălin TURLIUC****10.45-11.15:** Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, *Vestigii romane în emisiuni filatelice românești din perioada regimului comunist***11.15-11.45:** Bogdan-Alexandru JITEA, *Dacii și romanii pe marele ecran ceaușist***11.45-12.15:** Bogdan POPA, *Continuitate și antiteză. Contextul social-politic al Daciei***12.15-12.30:** Discuții**12.30:** Închiderea colocviului. Concluzii
Ionuț NISTOR, Nelu ZUGRAVU

Participanți

- Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, Departamentul de Istorie Antică, Arheologie și Istoria Artei, Facultatea de Istorie, Universitatea din București
- Cătălin BOTOȘINEANU, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Iași
- Roxana-Gabriela CURCĂ, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Dan DANA, Centre National de la Recherche Scientifique/ HiSoMA (UMR 5189), Lyon
- Iulian Cătălin DĂNILĂ, Facultatea de Științe ale Comunicării, Universitatea „Apolonia” din Iași
- Gabriela DIMA, Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Theodor GEORGESCU, Departamentul de Limbi și Literaturi Romanice, Clasice și Neogreacă, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București
- Marian-Ionuț HARIUC, Academia Română, Institutul de Istorie, Departamentul de Istorie contemporană, Iași
- Emanuela ILIE, Departamentul de Românistică, Jurnalism și Literatură comparată, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Gheorghe IUTIȘ, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Bogdan-Alexandru JITEA, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, București
- Florian MATEI-POPESCU, Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
- Sorin NEMETI, Departamentul de Istorie Veche și Arheologie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
- Ionuț NISTOR, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
- Daniel NIȚĂ-DANIELESCU, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Adriana PANAITTE, Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
- Ioana PETCU-PĂDUREAN, Facultatea de Teatru, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași
- Bogdan POPA, Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- Ovidiu-Iulian SANDU, Liceul Teoretic „Ion Neculce” Târgu Frumos, Județul Iași
- Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU, Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Cătălin TURLIUC, Academia Română, Institutul de Istorie, Departamentul de Istorie contemporană, Iași
- Nelu ZUGRAVU, Centrul de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

VESTIGII ROMANE PE MĂRCILE POȘTALE ROMÂNEȘTI DIN PERIOADA REGIMULUI COMUNIST

Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ*
(Universitatea din București)

Keywords: *postage stamps, antiquity, Roman civilisation, ideology, communist regime.*

Abstract: *Roman antiquities on Romanian postage stamps during the Communist regime.* Recognizing that postage stamps serve as vehicle for visual messaging endorsed by an issuing state, this paper examines how the Romanian communist regime employed stamp issues depicting Roman antiquities to construct and disseminate its visual propaganda, both within the country and on the international stage.

Cuvinte-cheie: *marcă poștală, antichitate, civilizație romană, ideologie, regim comunist.*

Rezumat: Pornind de la împrejurarea că mărcile poștale sunt purtătorii unor mesaje vizuale asumate de statul emitent, studiul propune o explorare a manierei în care regimul comunist din România a utilizat emisiunile poștale cu reprezentări ale vestigiilor romane pentru a-și construi discursul propagandistic vizual diseminat în plan intern și internațional.

Argument

Dincolo de statutul de mijloc de plată a unui serviciu de expediere, mărcile poștale au rolul de a disemina valorile pe care un stat *suveran* le promovează la un moment dat. Astfel, mărcile poștale, prin conținutul imagistic corelat cu textul, prin tiraj și valoare nominală, devin piese argumentative comprimate ale unui discurs de prezentare a realităților socio-politice, cultural-artistice, a tradițiilor asumate de autoritatea emitentă și transformate în mesaje vizuale comunicate propagandistic către populație.

* d_mihut@yahoo.com

Intenționăm în acest demers să urmărim modul în care, în anii regimului comunist, s-a construit această relație de comunicare dintre statul emitent și beneficiari, neoprindu-ne la discuția diferențierii acestora din urmă în varii categorii – utilizatori ai serviciilor poștale sau colecționari de mărci poștale, pasionați de filatelie. Ceea ce ne propunem aici este evidențierea (re)dimensionării rolului acordat civilizației romane în cultura română în cadrul discursului propagandistic vizual al autorităților comuniste de la București, utilizând în acest scop timbrele care au înfățișat vestigii romane. O asemenea explorare completează potențial numeroasele cercetări pe tema conținutului ideologiei paternalist-naționaliste promovate de către regimul comunist din România.

Mărcile poștale cu tematica antichității romane și daco-romane

a. Comemorarea a 2000 de ani de la nașterea poetului P. Ovidius Naso (43 a. Chr.-17/18 p. Chr.), relegat la Tomis în anul 8 p. Chr. (din pricina versurilor îndrăznețe, însuși Ovidiu identificând drept cauză a nefericirii sale „versul și greșeala” – *carmen et error*), a prilejuit emiterea unui timbru în anul 1957. Atunci se marca, totodată, printr-un protocol oficial, înfrățirea dintre cele două centre urbane legate de nașterea și moartea poetului, respectiv, Sulmona (azi Sulmo, din Italia), orașul natal al lui Ovidiu, și Constanța, vechiul Tomis, locul unde poetul a suportat pe malul Pontului Euxin rigorile exilului decis de împăratul Augustus. De altfel, marca poștală românească¹ redă, într-o formulă cromatică albastră, chiar statuia poetului expusă azi în fața Muzeului de Istorie Națională și Arheologie (fosta clădire a Primăriei din Constanța), statuie care a fost realizată în 1887 de către sculptorul italian Ettore Ferrari și adusă în orașul de pe malul Mării Negre cu

¹ Marca poștală (cod catalog Michel: RO 1669, mărime 35 x 44 mm, tiraj – 2 milioane) are valoarea nominală (mai departe val. nom.) de 1,75 lei și a fost realizată de către machetatorul Șerban Zainea (1907-1990). Acesta din urmă a fost absolvent al „Școlii de Belle Arte” din București (1932), cu studii de artă la Florența (1934-1936) și de specializare la Viena (1937-1938); în perioada interbelică, a fost angajat la Fabrica de Timbre, iar din 1941 se mută la Banca Națională, unde lucrează până la pensionarea din anul 1967. Simpatizant al mișcării legionare, a scăpat de prigoana comunistă din pricina unei erori de transcriere a prenumelui în evidențe scrise ale salariaților (Ștefan, în loc de Șerban), v. Cristian Andrei Scăiceanu, *Dicționarul machetatorilor mărcilor poștale românești*, București, Oscar Print, 2018, 233-235.

destul de multă osteneală și dificultăți financiare, la finalul secolului al XIX-lea. Statuia din bronz îl înfățișează pe poet într-o postură meditativă, cu mâna dreaptă sprijinindu-i bărbia, cu privirea tristă îndreptată spre pământ. Pe soclul de marmură al statuii este reproducă o strofă din *Tristia* scrise în timpul exilului pontic². În anii primului război mondial, forțele de ocupație bulgare au încercat să ia statuia ca pradă de război, dar a fost recuperată sub supravegherea ofițerilor germani – în special, a generalului August von Mackensen – și dusă în subsolul clădirii Primăriei. Ulterior, după încheierea ostilităților, statuia a fost repusă pe soclul său de marmură, schimbându-i-se orientarea³, iar în anul 1925 o replică ei, realizată de același sculptor italian, a fost amplasată în orașul Sulmona. În anul 1957, se emitea o marcă poștală și în Italia, sub egida „Bimillenario di Ovidio 43 AC-1957”, cu profilul laureat al lui Ovidiu, așezat într-un medalion elipsoidal (**Fig. 1, a-b**).

b. În seria simplă de mărci poștale de la finalul deceniului șapte al veacului trecut (1968) dedicată monumentelor istorice, își avea locul o reprezentare bicromatică (în nuanțe de albastru și verde) a metopei XXI, de pe monumentul *Tropaeum Traiani*⁴. Legenda în latină *Tropaeum Trajani Metopa* este așezată în partea superioară a timbrului (**Fig. 2**).

c. Primii ani ai deceniului al 8-lea din veacul trecut sunt cei mai prolifici în emisiuni de mărci poștale cu subiect ce evocă antichitatea

² *Tristia*, III, 3, 73-76: *Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,/ Ingenio perii Naso poeta meo./ At tibi qui transis, ne sit graue, quisquis amasti/ Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.*

³ Pentru detalii foto, v. <https://discoverdobrogea.ro/daramata-de-bulgari-si-sechestrata-in-port-statuia-lui-ovidiu-a-avut-o-istorie-complicata/>, accesat 10 nov. 2024.

⁴ Marca poștală (LP 686, cod catalog Michel: RO 2714; dimensiuni 33 x 48 mm; valoare – 10 bani; tiraj – 2, 5 milioane) a fost realizată de machetatoarea Aida Tasgian (1936-2014). De curând elogiată și în cadrul unei expoziții la MNIR (martie-aprilie 2022), Aida Tasgian (Eranuhi) a absolvit „Școala de Artă Plastică” din București (1954), activând imediat după absolvire ca graficiană, specialistă în gravură și xilografură la Fabrica de Timbre. A avut două căsătorii, cu machetatori și realizatori de mărci poștale, Nicolae (Puiu) Constantinescu și Silviu Florin Philippovici. Aida Tasgian este realizatoarea a peste 300 de timbre în cadrul a 80 de emisiuni filatelice și câștigătoare a numeroase premii la competițiile organizate pe plan intern. A fost una dintre cele mai bune specialiste în realizarea mărcilor poștale cu subiecte istorice – de exemplu, ei i se datorează timbrele care redau tezaurul de la Pietroasa (1973); de asemenea, a realizat emisiuni cu subiecte din natură (fluturi, flori, ciuperci), cu teme sportive sau costume populare; v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 204-208.

romană. În anul 1970, se emitea o serie cu tematică numismatică, în care apare – pe un fond verde – moneda din bronz⁵ emisă de Senatul roman în anul 106, în onoarea împăratului Traian (97-117), în care reversul o înfățișează pe Nike înaripată, având în mâna dreaptă un *stylus* și sprijinindu-și mâna stângă pe un *clipeus* așezat pe un trunchi de palmier. În câmpul scutului rotund se poate citi inscripția *VIC(ta) DAC(ia)*. Marca poștală românească⁶, ce redă sestertul roman pe un fundal de nuanță verde, are imprimată în partea sa superioară indicația sintetică „Traian – Sestert – 106” (**Fig. 3**).

d. În anul 1974, denumirea orașului Cluj va deveni Cluj-Napoca, în urma unui *Decret al Consiliului de Stat* (nr. 194 din 16 octombrie 1974⁷), hotărându-se, cu acest prilej, celebrarea aniversării a 1850 de ani de la înființarea municipiului Napoca⁸. Evenimentul a fost evidențiat și prin lansarea unei colițe dantelate comemorative⁹, având așezat pe fond maro altarul votiv în onoarea lui *Liber Pater* (sec II/după 161-III p. Chr.) care atestă epigrafic rangul de colonie al așezării antice și în care dedicantul, P. Aelius Marcianus, este amintit în calitate de decurion al acestei colonii. În partea superioară a coliței este menționat, cu litere capitale și în manieră epigrafică antică, textul „1850 DE ANI

⁵ BMCR 812; RIC 528; Cohen 454; Sear (1988) 1006.

⁶ Marca poștală (LP 728, cod catalog Michel: RO 2852, dimensiuni – 33 x 48 mm; tiraj – 3 milioane) are val. nom. de 35 de bani și a fost machetată de Aida Tasgian.

⁷ Decretul a fost publicat în *Buletinul Oficial al RSR*, partea I, din 18 oct. 1974, anul X, nr. 125. Textul decretului stipula următoarele: „Cu prilejul aniversării a 1850 de ani de la ridicarea așezării Napoca la rang de municipiu și de capitală a Daciei Porolossensis, pentru a eterniza denumirea acestei străvechi așezări – mărturie a vechimii și continuității poporului român pe aceste meleaguri, Consiliul de Stat al RSR decreteează: (art. unic) Începând cu data prezentului decret, la denumirea municipiului Cluj se va adăuga străvechea denumire Napoca, urmând a se numi municipiul Cluj-Napoca. Nicolae Ceaușescu, Președintele RSR. Cluj-Napoca, 16 octombrie 1974”.

⁸ Deși datarea ridicării orașului Napoca la rang de colonie romană nu este documentată cu certitudine, istoricii avansând fie epoca lui Marcus Aurelius (161-180), fie cea a lui Commodus (180-192), se crede că rangul de municipiu exista deja în vremea împăratului Hadrian (117-138) (*CIL* III, 6254).

⁹ Colița (LP 843; cod catalog Michel: RO 3191; dimensiuni 33 x 48 mm; tiraj – 200.000), cu val. nom. de 10 lei, a fost machetată de Silviu Florin Philippovici (1927-1990), cromolitograf, cu studii libere de artă; a lucrat la Întreprinderea Poligrafică din București între 1963-1971, apoi, până la pensionarea din 1987, la Fabrica de Timbre, v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 165.

DE LA RIDICAREA ASEZĂRII NAPOCA-CLVJ LA RANG DE MVNICIPIV”, iar pe partea dreaptă a coliței este trecut „124-1974 NAPOCA-CLVJ” (Fig. 4).

e. În același an, 1974, debutau seriile simple de mărci poștale pe teme arheologice daco-romane, dintre care prima (cea din 1974) stă sub semnul profesionalismului machetatoarei Aida Tasgian. Este vorba de șase mărci poștale¹⁰ despre *Arheologia din România* reprezentând pe fundaluri monocromatice: un bust al zeiței Isis și șarpele Glycon, ambele fiind vestigii din depozitul de piese din marmură descoperite în anul 1962 pe teritoriul anticului Tomis¹¹; chipul împăratului Decius descoperit la Ulpia Traiana Sarmizegetusa în 1964¹²; o statuie reprezentând o femeie romană (tipul Marea Herculaneeză); o altă statuie înfățișând un cetățean roman (tipul *togatus*) și un relief mithraic realizat pe trei etaje, într-o manieră specific local-provincială (Fig. 5).

f. Anul 1975, desemnat încă din 1973 ca „an european al ocrotirii monumentelor”¹³, a fost marcat în plan intern și internațional de numeroase manifestări științifice, precum și de intensificarea eforturilor pentru conservarea monumentelor istorice, mai ales din Europa, care traversa un amplu proces de modernizare urbană ce pune sub semnul întrebării situația edificiilor istorice cu valoare patrimonială. România s-a aliniat acestor manifestări, și, pe lângă amplele evenimente științifice desfășurate sub egida Academiei RSR, se emite o serie de mărci

¹⁰ Aceste mărci poștale (LP 862), cu dimensiuni 42 x 55 mm, au următoarele val. nom.: timbrul cu bustul zeiței Isis – 20 de bani (cod catalog Michel: RO 3231, tiraj – 7 milioane); cel cu șarpele Glycon – 40 de bani (cod catalog Michel: RO 3230, tiraj – 7 milioane); chipul împăratului Decius – 55 de bani (cod catalog Michel: RO 3232, tiraj – 7 milioane); reprezentarea statuară a unei femei romane (cod catalog Michel: RO 3230, tiraj – 5 milioane) – 1,75 lei; reprezentarea unui *togatus* (cod catalog Michel: RO 3235, tiraj – 400.000) – 3,60 lei; relieful mithraic (cod catalog Michel: RO 3234, tiraj – 4 milioane) – 2,75 lei.

¹¹ V. Canarache, A. Aricescu, V. Barbu, A. Rădulescu, *Tezaurul de sculpturi de la Tomis*, București, Ed. Științifică, 1963.

¹² Descoperirea făcută întâmplător în vara anului 1964, cu ocazia modernizărilor la drumul național Hațeg-Caransebeș, la cca 150 km de amfiteatrul capitalei provinciei Daciei Traiane, a fost publicată de Octavian Floca în studiul *Un monument sculptural de l'empereur Trajan Decius à Ulpia Trajana Sarmizegetusa, Latomus*, 24/2, 1965, 353-358, ulterior, fiind tradus și în limba română sub titlul *Un monument sculptural al împăratului Traianus Decius la Ulpia Traiana* și publicat în revista *Sargetia. Acta Musei Devensis*, VII, 1970, 79-86.

¹³ Vasile Drăguț, *Conferința de la Zürich pentru «Anul european al patrimoniului arhitectural»*, *Buletinul Monumentelor Istorice*, XLII/4, 1973, 73-74.

poștale și colițe care valorizează tema ocrotirii vestigiilor arhitecturale și de artă. Două colițe (**Fig. 6.a**) realizate de machetatoarea Aida Tasgian, reprezentând cetatea Grădiștea Muncelului din zona Munților Orăștiei (LP 886, cod catalog Michel: RO 3272) și lupa capitolină (LP 887, cod catalog Michel 3274), au fost însoțite de alte șase timbre¹⁴ (**Fig. 6.b**) ce redau: cetatea romană Drobeta și reconstituirea podului lui Traian din această zonă; monumentul triumfal de la Adamclisi, înfățișând ruina existentă la începuturilor campaniilor de cercetare desfășurate sub conducerea lui Grigore Tocilescu la finalul veacului al XIX-lea și reconstituirea propusă la începutul veacului următor de Furtwängler-Niemann-Tocilescu; busturile liderilor care s-au confruntat în cele două campanii militare din 101-102 și 105-106, Decebal și Traian, și columna lui Traian de la Roma.

În același an, este emisă o marcă poștală simplă machetată de către Vladimir Stoianov (Vlasto)¹⁵ pentru a celebra „2000 de ani de existență a orașului Alba-Iulia”. În câmpul iconografic al piesei apar o inscripție latină dedicată lui Aesculap și fiicei sale, Hygea, de către P. Aelius Rufinus, *decurio municipii et patronus collegii fabrum coloniae Apulensis* (IDR III/5, 6) și o monedă dacică de tip Aiud-Cugir¹⁶, pe un fundal roșu-monocrom cu frunze de laur (**Fig. 7**).

¹⁴ Timbrele (LP 885) au următoarele val. nom.: timbrul cu cetatea romană de la Drobeta (cod catalog Michel: RO 3271; dimensiuni 42,5 x 55 mm; tiraj – 4 milioane) – 2 lei; cel cu reprezentarea reconstituirii podului de la Drobeta (cod catalog Michel: RO 3272; dimensiuni 42,5 x 55 mm; tiraj – 400.000) – 2,25 lei; timbrul cu monumentul triumfal de la Adamclisi (cod catalog Michel: RO 3270, dimensiuni 55 x 42,5 mm; tiraj – 5 milioane) – 1,75 lei; bustul lui Decebal (cod catalog Michel: RO 3269, dimensiuni 42,5 x 55 mm; tiraj – 5 milioane) – 1,55 de lei; timbrul cu împăratul Traian (cod catalog Michel: RO 3267; dimensiuni 42,5 x 55 mm; tiraj – 7 milioane) – 55 de bani; timbrul cu columna lui Traian de la Roma (cod catalog Michel: RO 3268, dimensiuni 42 x 55 mm, tiraj – 7 milioane) – 1,20 de lei.

¹⁵ Caracteristicile timbrului (LP 882) – cod catalog Michel: RO 3264, dimensiuni 48 x 33 mm, tiraj – 5 milioane. Vladimir Stoianov (Vlasto) (1917-1999) a fost absolvent al „Institutului de Cartografie”, activând la Institutul Geografic al Armatei, apoi, la Casa Autonomă a Monopolurilor Statului și Monetăria Statului; a fost autorul a numeroase timbre pe teme sportive sau cu tematică comemorativă; v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 194-197.

¹⁶ Reversul înfățișează de o manieră extrem de stilizată un cal și un călăreț al cărui cap este redat printr-un inel cu raze obținute din puncte perlate; aversul este rezervat unei divinități, dar orientarea spre stânga a chipului din profil este contrară reprezentării obișnuite a profilului orientat spre dreapta. Pentru detalii, v. C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, Editura Academiei RSR, 1973, 295-299; Tiberius D. Părpăuț, *Moneda în Dacia preromană, secolele IV a. Chr.-I p. Chr.*, Iași, Editura

g. Tematica arheologică romană continuă să fie înfățișată în emisiuni de mărci poștale organizate pe regiuni istorico-geografice (Maramureș, Banat, Crișana, Moldova). Subsumată, însă, titlului *Civilizația daco-romană*, o primă serie cu tematică arheologică, realizată în 1976 de machetatoarea Aida Tasgian, conține două colițe MNH (una dantelată, una nedantelată, ambele cu valoare nominală de 10 lei) și șase mărci poștale. Vestigiile romane reprezentate pe patru dintre aceste mărci poștale¹⁷ (**Fig. 8**) sunt fragmente de inscripții de pe material tegular roman, altare votive cu iconografie și inscripție, material ceramic și numismatic, statui și vârfuri de lăncii. A doua serie de șase mărci poștale va fi emisă doi ani mai târziu, în 1978, cu titlul *Arheologie daco-romană*, acoperind vestigii din regiunea Moldovei (LP 965) și conținând trei timbre¹⁸ cu mărturii romane redând: un inel de aur cu sardonix, recuperat în urma cercetărilor din 1949 desfășurate în castrul roman de la Poiana/Piroboridava¹⁹; un vas provenind dintr-un tezaur de vase romane din argint, descoperit în timpul unor lucrări agricole

Trinitas, 2006, 103-104; Corina Toma, *Baterea monedelor dacice Mit Zeuskopf/Aiud-Cugir – clasificarea monedelor și reconstituirea schemei de batere*, *Cercetări numismatice*, XXX, 2024, 13-48.

¹⁷ În această serie sunt trei timbre rezervate pentru Banat, două pentru Crișana și unul pentru Maramureș. Timbrele (LP 908) care reprezintă vestigii romane sunt trei timbre pentru Banat, cu val. nom. de 20 și 40 de bani și 2,75 lei (dimensiuni 43 x 54 mm; coduri catalog Michel: RO 3358, RO 3359, RO 3362; tiraje – 250.000), și un timbru pentru Crișana, cu o val. nom. de 55 de bani (cod catalog Michel: RO 3360, dimensiune 43 x 54 mm; tiraj – 250.000).

¹⁸ Val. nom. ale acestor timbre, având toate dimensiunile 33 x 48 mm, este: pentru cel redând inelul de aur descoperit în castrul roman – 55 de bani (tiraj – 2 milioane, cod catalog Michel: RO 3350); timbrul cu vasul din tezaurul de argint de la Muncelul de Sus – 1 leu (tiraj – 1 milion; cod catalog Michel: RO 3351); timbrul cu acvila romană – 2,15 lei (tiraj – 1 milion; cod catalog Michel: RO 3352).

¹⁹ Pentru detalii și contextul arheologic, v. Radu Vulpe, Silvia Teodor, *Piroboridava, așezarea deto-dacică de la Poiana*, București, Institutul Român de Tracologie, 2003 (*Bibliotheca Thracologica* XXX).

din toamna anului 1972 la Muncelul de Sus, com. Mogoșești, jud Vaslui²⁰; și stindardul de bronz donat Muzeului din Galați în anii '60²¹, reprodus încă din 1966 și pe cărți poștale²² (**Fig. 10**).

h. La finalul anului 1977 se marca importanța navigației pe Dunăre prin emiterea unui bloc filatelic în care un timbru încorporat într-o coliță nedantelată²³ reprezintă scenele II-III redată pe Columna lui Traian unde, sub privire zeului Danubius, trupele romane trec fluviul pe un pod de vase în debutul primei campanii traianeice contra dacilor. Pe partea dreapta a coliței/timbrului este trecută indicația „Legiunile romane trecând Dunărea”, iar pe partea stângă – „Poșta Dunăreană” (**Fig. 9**).

i. După intensă emitere de mărci poștale cu tematica statului dac centralizat al lui Burebista, de la începutul anilor '80, vestigiile romane reapar doar spre finalul regimului comunist când, în decembrie 1988, se emite o serie filatelică intitulată „comemorări”, în care se poate regăsi o marcă poștală²⁴ redând imaginea podului roman de la Drobeta

²⁰ Virgil Mihăilescu-Bârliba, Ioan Mitrea, *Tezaurul de vase romane de la Muncelul de Sus, Carpica*, X, 1978, 163-177.

²¹ Piesa este catalogată în 1984 de către I. T. Dragomir ca făcând parte din colecția dr. Alexandru Nestor Măcelariu, v. Ion T. Dragomir, *Vestigii milenare inedite în patrimoniul Muzeului județean de istorie Galați - Colecția Dr. Alexandru Nestor Măcelariu, Peuce*, IX, 1984, 157-185.

²² Ion T. Dragomir, *Descoperiri arheologice pe actualul teritoriu al Galațiului din cele mai vechi timpuri și până la întemeierea orașului, Danubius*, I, 1967, 185, fig. 8/1; idem, *op. cit.*, *Peuce*, IX, 1984, 180.

²³ Caracteristicile timbrului/coliței – LP 949; cod catalog Michel: RO 3491/BL 146, dimensiuni 70 x 80 mm; tiraj – 150.000. Machetatorii inscripționați pe această coliță cu o val. nom. de 10 lei sunt C. V. Carnabatu, C. Bucur. În cazul primului nume este posibil să fie vorba, de fapt, despre Cristina și Vasile Carnabatu, arhitecți de profesie, care au emigrat în 1980 în SUA, v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 50-51; pentru C. Bucur, informațiile sunt extrem de modeste și nesigure, v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 48.

²⁴ Timbrul (cod catalog Michel: RO 4519; dimensiuni 55 x 42 mm; tiraj – 800.000) cu val. nom. de 1,5 lei este opera machetatorului Mihai Mănescu (1943-2023), fiu al lui Vladimir Stoianov (Vlasto). M. Mănescu a fost absolvent al Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu” din București (1968), specializându-se de-a lungul timpului în grafică și grafică aplicată, gravură, pictură, artă fotografică și artă monumentală; în anii regimului comunist, a activat în cadrul Televiziunii Române și a Uniunii Artiștilor Plastici, iar după 1990 a devenit profesor la Universitatea de Arte din București. S-a remarcat în plan intern și internațional prin expoziții personale, lucrări și studii de specialitate în domeniul graficii și gravurii; pentru activitatea de machetator continuată și în perioada post-decembristă v. Cristian Andrei Scăiceanu,

așa cu apare pe reversul sestertului emis de senatul roman în perioada dintre cele două campanii dacice ale lui Traian (RIC 569, Cohen 542), respectiv ca un pod arcuit peste Dunăre, cu o barcă sub pod înspre malul stâng al fluviului (**Fig. 11**).

Câteva observații asupra emisiunilor de mărci poștale cu tematică romană în context istoric

Toate aceste emisiuni filatelice, unele având tiraje consistente²⁵, sunt dovada importanței acordată subiectelor legate de antichitatea romană și cea daco-romană²⁶. Pregătirea unei emisiuni de mărci poștale²⁷ (mai ales în perioada anilor '50-'60) includea și participarea la o competiție internă/națională a proiectelor avansate de către machetatori pentru alegerea exemplarului câștigător și destinat tipăririi, proces în care Uniunea Artiștilor Plastici din România a fost inițial consistent implicată; rolul ei diminuându-se după 1970.

Firește, producerea de timbre (ca, de altfel, întreaga activitate a Poștei Române) nu avea cum să fie independentă de factorul politic. În epoca regimului Gh. Gheorghiu Dej, decizia finală a emiterii mărcilor poștale revenea ministrului Poștelor, Transporturilor și Telecomunicațiilor, care aproba *planul anual* de emisiuni filatelice. Prin *Decretul nr. 157/1949* se înființa, în cadrul Administrației Poștei, Telegrafului și telefoanelor, *Oficiul Filatelic* (OFIL), responsabil de dispozițiile legate de emiterea timbrelor poștale, reorganizat sub denumirea de *Comisiunea Filatelică*, prin HCM nr. 446/1956. În primii ani ai regimului

op. cit., 126-128. Cataloagele filatelice înregistrează în aceeași colecție de comemorări din anul 1988 o a doua marcă poștală a lui Mihai Mănescu, cu o val. nom. de 4 lei, având aceleași dimensiuni și reprezentând scena XXXI de pe Columna lui Traian, sub denumirea de „Războaiele Dacice” (cod catalog Michel: RO 4522, cu un tiraj de 300.000 de exemplare).

²⁵ Pentru toate caracteristicile tehnice ale mărcilor poștale discutate v. <https://colnect.com/ro/stamps/years/country/177-Rom%C3%A2nia/catalog/182-Michel>, accesat 10 oct. 2024.

²⁶ Potrivit afirmației lui C. A. Scăiceanu, în perioada regimului comunist au fost emise 80 de mărci poștale cu subiecte legate de antichitatea romană și daco-romană, din totalul de 120 de timbre cu tematică istorică antică emise între 1858 și 2013, v. Cristian Andrei Scăiceanu, *Three Monuments of Roman Art illustrated on Romanian Postage Stamps*, în A. Panaite et alii, *Moesica et Christiana. Studies in honour of Professor Alexandru Barnea*, Brăila, Editura Istros – Muzeul Brăilei „Carol I”, 2016, 693-711, 693-694.

²⁷ Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 10-11.

lui Nicolae Ceaușescu activitatea de emitere a mărcilor poștale intră sub umbrela Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă²⁸. În 1967²⁹, legea de organizare a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă stipula faptul că acesta: „îndrumă, coordonează și exercită *controlul de specialitate* (s.n.) asupra tuturor unităților poligrafice” (art. 4, alin. g.) și că lui îi revine sarcina de a îndruma și coordona activitățile de „folosire și punere în valoare a monumentelor istorice, de cultură și de artă de pe întreg teritoriul țării” (art. 4, alin. h). Reorganizat prin Decretul din 1970³⁰, acest Comitet capătă puteri sporite prin exercitarea controlului de specialitate „asupra unităților poligrafice, *indiferent de subordonarea acestora* (s.n.)” (art. 8. C.a.). Un an mai târziu, în 1971, o nouă reorganizare³¹ transformă denumirea acestui Comitet în Consiliul Culturii și Educației Socialiste ca „organ de partid și de stat, aflat sub conducerea nemijlocită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a Consiliului de Miniștri, cu scopul de a asigura îndeplinirea politicii partidului și statului în domeniul culturii și educației socialiste, de a conduce și îndruma întreaga activitate cultural-educativă ce se desfășoară în Republica Socialistă România” (art. 1). Datorită scopului activității sale³², acest Consiliu va interveni de o manieră une-

²⁸ Acest comitet fusese înființat prin Decretul nr. 417/1962.

²⁹ *Legea nr. 27/1967 privind organizarea și funcționarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și a comitetelor locale de cultură și artă*, publicată în *Buletinul Oficial*, nr. 114 din 29 dec. 1967, disponibilă pe site-ul <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125519>, accesat 10 nov. 2024.

³⁰ *Decretul Consiliului de Stat nr. 338/1970 privind organizarea și funcționarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă*, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 85 din 17 iulie 1970, disponibil pe site-ul <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29219>, accesat în 10 nov. 2024. Decretul a căpătat expresia suveranității poporului prin reluarea lui în *Legea nr. 43/1970 din 18 decembrie a aceluiași an*.

³¹ *Decretul Consiliului de Stat nr. 301/1971 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste*, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 108 din 21 sept. 1971, disponibil pe site-ul <https://legislatie.just.ro/public/-DetaliiDocument/24703>, accesat în 10 nov. 2024. Această instituție a fost, apoi, reorganizată prin *Decretul Consiliului de Stat nr. 442/1977 privind organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste*, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 127 din 28 nov. 1977, disponibil pe site-ul <https://lege5.ro/Gratuit/he2t-qmrx/decretul-nr-442-1977-privind-organizarea-si-functionarea-consiliului-culturi-si-educatiei-socialiste>, accesat în 10 oct. 2024.

³² Decretul specifica în mod limpede această menire: „Consiliul Culturii și Educației Socialiste folosește toate mijloacele cultural-educative de care dispune

ori brutală (mai ales în perioada în care a fost condus de Dumitru Popescu, zis „Dumnezeu”) în toată activitatea cultural-artistică și științifică, de publicare și tipărire. Centrala Industriei Poligrafice (de care depindea emisiunea și tipărirea mărcilor poștale) trece direct în subordinea acestui Consiliu (art. 21). Dimensiunea ideologică și naționalistă se amplifică permanent, lucrările Congresului Educației și Culturii Socialiste din iunie 1976 subliniind faptul că istoria națională³³ reprezintă o direcție extrem de importantă a creației culturale, activității științifice sau de publicare, inclusiv de tipărire a mărcilor poștale. Ulterior, în anii '80, Nicolae Ceaușescu va confisca atribuțiile Ministerului Transporturilor, Telecomunicațiilor și Turismului și va așeza întreaga activitate a Poștei Române și a tipăririi efectelor poștale sub autoritate prezidențială³⁴:

„Pe data de 1 martie 1985 activitatea de tipărire a timbrelor poștale, fiscale, a efectelor poștale cu timbru imprimat și a celorlalte genuri de tipărituri trece de la Întreprinderea poligrafică „Filaret” din subordinea Centralei industriei poligrafice, de sub îndrumarea și controlul Consiliului

pentru afirmarea tot mai puternică în viața noastră socială a concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice, despre lume și viață, în vederea înțelegerii juste de către oamenii muncii a realizărilor noastre sociale, a profundelor procese social-politice care au loc în lumea contemporană; militează pentru combaterea concepțiilor retrograde, a mentalității înapoiate, moștenite din trecut, a influențelor ideologiei și moralei burgheze, a misticismului, naționalismului și șovinismului, a oricăror manifestări străine idealurilor societății noastre socialiste. Consiliul Culturii și Educației Socialiste acționează pentru educarea oamenilor muncii în spiritul solidarității internaționale cu toate popoarele care făuresc noua orânduire, cu comuniștii și militanții progresiști de pretutindeni, cu popoarele care luptă pentru eliberarea de sub jugul dominației străine, pentru independență și dezvoltare de sine stătătoare, cu toate forțele revoluționare, democratice, care se ridică împotriva imperialismului, pentru progres social, pentru pace și colaborare între națiuni. Consiliul Culturii și Educației Socialiste militează pentru largirea și intensificarea relațiilor culturale internaționale ale țării noastre, pentru creșterea aportului României la circulația mondială de valori spirituale și la îmbogățirea patrimoniului culturii universale, la dezvoltarea civilizației contemporane” (art. 2).

³³ Lucrările acestui congres au fost amplu mediatizate pe posturile de radio și televiziune și publicate în presa centrală, v. ziarul *Scînteia*, organ al CC al PCR, XLV (10509-1059 și 10513)/1976.

³⁴ *Decretul Consiliului de Stat nr. 42/1985 privind emisiunea, gestionarea, conservarea și valorificarea timbrelor și efectelor poștale cu timbru imprimat*, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 6 din 9 fev. 1985, disponibil pe site-ul <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/624>, accesat în 10 nov. 2024.

Culturii și Educației Socialiste, la Imprimeria Băncii Naționale a Republicii Socialiste România, din subordinea Băncii Naționale a Republicii Socialiste România.” (art. 4).

În sarcina Băncii Naționale era pusă importanța acordată timbrului, definit ca unul „dintre simbolurile fundamentale ale unui stat, după drapel, imn, stemă etc.” (*ibidem*). Iar planul de emisiune a mărcilor poștale trebuia să fie anual aprobat prin decret prezidențial (art. 2).

După cum se știe, în timpul regimului comunist și mai cu seamă în anii conducerii lui N. Ceaușescu, setul de idei care, după 1970, s-a alăturat principiilor materialismului dialectic – ca fundament al ideologiei de partid și de stat – avea la bază teza „multimilenarismului poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic”. Aceasta a transformat arheologia și istoria antică³⁵ în veritabile instrumente de propagandă, iar emiterea mărcilor poștale va fi la rândul-i amprentată de acest proces de ideologizare.

Adăugăm faptul că, după Plenara CC al PCR din 3-5 noiembrie 1971, care a deschis calea organizării riguroase a formării unei „conștiințe naționale” pentru „omul-nou”, caracteristic epocii „societății socialiste multilateral dezvoltate”, Secția de Propagandă a CC al PCR inaugura, în aceeași lună noiembrie, *Planul de aniversări și comemorări*, cuprinzând pe capitole diverse subiecte din istoria națională, persona-

³⁵ Cuvântarea rostită de Nicolae Ceaușescu cu prilejul deschiderii Congresului Educației Politice și Culturii Socialiste, din 2-4 iunie 1976, intitulată *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al Societății Socialiste Multilateral Dezvoltate și al Comunismului în România*, în Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul societății socialiste multilateral dezvoltate, rapoarte, cuvântări, interviuri, articole, mai 1976–dec.1976*, vol. 13, București, Editura Politică, 1977, 31-130; în această foarte amplă cuvântare se aprecia că: „Descoperirile arheologice, dovezile materiale confirmă în mod incontestabil că locuitorii de pe teritoriul patriei noastre și-au organizat o viață economică, socială și politică proprie – munții și pădurile oferindu-le condiții prielnice atât pentru existență, cât și pentru apărare – și au luptat vitejește pentru a-și păstra ființa, graiul și glia strămoșească, intrând, totodată, în contact și conviețuind în mod pașnic cu unele grupări migratoare.”, citatul este de la pag. 35.

lități, orașe și localități care își pot sărbători existența prin cifre rotunde³⁶. Interesul pentru ”istoria antică a patriei” a crescut exponențial³⁷, implicându-se în acest sens toate forurile academice și unitățile ce desfășurau activități cultural-artistice sau de cercetare, cu obligația de a-și coordona activitatea cu aceea din comitetele județene de partid și Secretariatul PCR. S-a hotărât atunci, în noiembrie 1971 – reiterându-se, ulterior, și în cadrul Conferinței Naționale a PCR din 19-21 iulie 1972³⁸ –, introducerea de activități care să marcheze vechimea unor așezări urbane, instituindu-se *ceremonii de celebrare în toate orașele cu o vechime mai mare de 500 de ani*. În siajul acestor decizii și prin adăugarea noii importanțe pe care a căpătat-o antichitatea meleagurilor românești, se decide adăugarea denumirilor antice de Drobeta³⁹ și Napoca⁴⁰ pentru municipiile-reședințe de județ Turnu-Severin, respectiv, Cluj. În acest context, am văzut mai sus, se explică emiterea mărcii poștale comemorative pentru orașul Cluj Napoca din anul 1974, dar și

³⁶ ANIC, Fond CC al PCR, Secția Cămară, dosar 137/1971, ff. 44 sqs.

³⁷ *Academia de Științe Politice* (A.S.S.P.), înființată în 1970 și subordonată Secției de Propagandă a PCR, avea să dicteze modul în care se scria despre etnogeneza românilor, potrivit unui plan de cercetare elaborat în 1972, în care istoria antică trebuia să accentueze rolul civilizației geto-dacice și romane în formarea poporului român, ANIC, Fond ASSP, Secția Istorie-Arheologie, dosar 51/1971, ff. 17-18. Ne exprimăm mulțumirile față de colegul dr. Ion Bucur care ne-a atras atenția asupra acestor aspecte legate de comemorări.

³⁸ Interesul pentru istoria antică a patriei a continuat să ocupe și în următoarea perioadă un loc central în activitatea Secției de Propagandă a CC al PCR – Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 19-21 iulie 1972, București, Editura Politică, 1972, 83-84.

³⁹ *Decretul Consiliului de Stat nr. 197 din 15 mai 1972 privind atribuirea denumirii de Drobeta Turnu-Severin municipiului Turnu-Severin*, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 59 din 233 mai 1972, 1, disponibil pe site-ul <https://lege5.ro/Gra-tuit/gvydinrw/decretul-nr-197-1972-privind-atribuirea-denumirii-drobeta-turnu-severin-municipiului-turnu-severin>, accesat în 10 oct.2024. Acest decret cu un unic articol specifica: „Cu prilejul aniversării a 1850 de ani (sic!) de existență atestată documentar a municipiului Turnu-Severin, Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România decretează (articol unic): Începând cu data prezentului decret, municipiul Turnu-Severin va purta denumirea de municipiul Drobeta Turnu-Severin. Nicolae Ceaușescu, Președintele RSR” Menționăm aici o observație personală de ordin etnografic: această decizie administrativă nu a modificat nici până în zilele de azi obișnuința localnicilor de a denumi orașul doar cu numele vechi medieval de Turnu-Severin; de fapt, în vorbirea curentă se folosesc expresiile „sunt din Severin” sau „merg la Severin”.

⁴⁰ *Vide supra* n. 7.

a celei de celebrare a 2000 de ani de existență pentru orașul Alba Iulia din 1975.

În fapt, accentuarea ideologică a importanței istoriei antice de pe teritoriul de azi al României este ilustrată pe mărcile poștale din 1974, 1975, 1976, 1978, 1988 și mai ales pe cele emise în anul 1980, anul rezervat aproape exclusiv marcării a 2050 de ani de la „crearea statului dac centralizat al lui Burebista”⁴¹. Se poate, însă, lesne observa că, pe măsură ce se accentua obsesia lui Nicolae Ceaușescu de a lega prezentul de atunci al României de antichitatea dacică și de liderii daci sau geto-daci, vestigiile romane apar tot mai rar în emisiunile de mărci poștale, comparativ cu debutul anilor '70. O privire retrospectivă asupra reprezentărilor de personalități romane în emisiunile de timbre pe parcursul veacului al XX-lea sugerează o diminuare a prezenței romanilor după anul 1976 și, mai ales, în anii '80. La începutul secolului trecut, în vremurile de restriște ale Marelui Război, se emisese un timbru cu chipul împăratului Traian, pe marca poștală din 1915, având titlul „Timbru de ajutor pentru ardeleni” (cu o val. nom. de 10 bani), oglindindu-se faptul că una dintre componentele importante ale ideologiei promovate de autoritățile de la București era atunci clamarea romanității poporului român (**Fig. 12**). Cu toate că figura împăratului roman în cultura⁴² și istoria antică a românilor nu își pierde importanța, înspre finalul aceluiași veac, pe emisiune poștale – în calitatea lor de „ambasadori vizuali” ai României –, chipurile care devin predilecte sunt cele ale dacilor.

⁴¹ Prilej cu care se emite o colecție de mare tiraj cu chipuri de daci, alături de stindardul de luptă al dacilor, machetator Gheorghe Bozianu, și se organizează o mare expoziție filatelică pe această temă.

⁴² Este sugestiv, credem, de semnalat faptul că figura împăratului Traian și aportul civilizației romane în istoria și cultura poporului român au fost de-a lungul secolelor XIX-XX (până la lansarea ideilor despre statul dac centralizat al lui Burebista) atât de populare, încât, de pildă, nu existau decât puține localități urbane (orașele din mediul secuiesc și unele dintre orașele nou-înființate în epoca ceaușistă, cum este cazul orașului Năvodari) care să nu aibă denumiri de sorginte romană (mai cu seamă, numele de „Traian” sau „împăratul Traian”) pentru alei, străzi, bulevarde, piețe, edificii de cultură și educație. De exemplu, municipiul Drobeta Turnu-Severin se află, firească, în topul acestor evidențe, cu zece denumiri de străzi inspirate din istoria antică romană – Str. Aurelian, Str. Antonini, Str. Cicero, Str. Danubius, Str. (H)Adrian, Str. Horațiu, Str. Iulius Cezar, Str. Numa Pompiliu, Str. Romană, Str. Traian, nelipsind, totuși, și un exemplu de stradă al cărei nume este preluat după ultimul lider al dacilor – Str. Decebal.

În acest context de permanentă ingerință politică, machetatorii-artiști și personalul antrenat în realizarea de mărci poștale lucrau nu doar la comandă – aspect firesc, de altminteri –, ci și sub o presiune resimțită constant (ca, de altfel, mulți alți români în acele decenii). Cu toate acestea și dincolo de unele imperfecțiuni sau erori semnalate de autorii care au cercetat istoria emisiunilor poștale⁴³, realizările de mărci poștale trădează un efort constant de informare⁴⁴ și o preocupare deosebită pentru acuratețea datelor și calitatea artistică a iconografiei timbrelor. Având studii de specialitate în domeniul artelor, cartografiei, gravurii sau artei fotografice, acești artiști-machetatori realizau o documentare serioasă a subiectelor pe care le abordau. Se cunoaște – din mărturiile unora dintre machetatori⁴⁵ – efortul de a consulta, în cadrul bibliotecilor, literatura de specialitate pentru realizarea desenelelor potrivite și alegerea celor mai bune reprezentări care urmau să fie reproduse pe timbre.

Acest aspect reiese, în mod evident, și din analiza mărcilor poștale discutate de noi. Alături de vestigii romane și daco-romane descoperite de multă vreme, machetatorii introduceau în circuitul filatelic și descoperiri arheologice recente, uneori nu mai vechi de cca un deceniu față de momentul emisiunilor poștale, pentru care era nevoie inclusiv de deplasări la muzee sau în depozite (știut fiind faptul că, în acea perioadă, imaginile artefactelor antice erau publicate îndeobște alb-negru și nu întotdeauna cu cea mai bună claritate). „Actualizarea” cunoștințelor despre vestigiile arheologice se poate observa în cazul timbrelor din 1974 care redau bustul zeiței Isis și șarpele Glykon (descoperite în 1962), al mărcii poștale din 1974 ce reproduce capul de marmură al împăratului Decius (găsit în 1964), dar și în situația timbrului din 1978 înfățișând vasul tezaurului de argint de la Muncelul de Sus, descoperit în 1972. Meticulozitatea documentării în pregătirea unui timbru se observă și la marca poștală emisă în 1976, în care este prezentat material epigrafic și tegular roman din cetatea antică *Tibiscum* sau din alte puncte din Banat fortificate de romani. Inscripția redată este doar o parte din mărturia epigrafică de pe o lespede votivă descoperită în anii 1960-1965,

⁴³ Pentru detalii, v. Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 10-13.

⁴⁴ Amintim în acest sens intenția sublinierii acurateței și coerenței mesajului timbrului, prin corelarea textului cu imaginea redată, în cazul timbrului de comemorare a 1850 de atestare a Clujului, unde pentru cuvintele românești se folosesc regulile epigrafiei latine (de scriere a literei V în loc de U).

⁴⁵ Cristian Andrei Scăiceanu, *op. cit.*, 12.

iar fragmentul ștampilei tegulare este, credem noi⁴⁶, acela descoperit la Cenad (Morisena) și păstrat multă vreme la muzeul școlii din Cenad, abia ulterior fiind transportat la Muzeului Banatului din Timișoara⁴⁷.

Foarte probabil că existau și reciclări de imagini din emisiuni anterioare, cum pare să fie cazul reconstituirii podului roman de la Drobeta de pe timbrul din 1975 și care reprezentare este similară cu cea a podului de pe timbrul din 1933⁴⁸ emis cu prilejul centenarului orașului Turnu-Severin⁴⁹. Reprezentarea podului avea la bază propunerile de reconstituire ale inginerului francez Edgar Dupperex, din 1907. După cum timbrul cu reversul monedei traianeice înfățișând podul de la Drobeta cu barcă sub el, realizat de Mihai Mănescu în 1988, reproduce aceeași monedă de pe timbrul⁵⁰ emis în 1933 cu ocazia împlinirii a 100 de ani de existență a orașului Turnu-Severin (**Fig. 13**). Că asemenea practici de reciclare a unor imagini tipărite anterior pe timbre încă se perpetuează stă mărturie emisiunea din anul 2024⁵¹ care comemorează – de data aceasta – 1900 de ani de existență a orașului Cluj Napoca, în care este reluat altarul onorific dedicat lui *Liber Pater* ce fusese înfățișat pe marca poștală din anul 1974 de către Aida Tasgian.

Îndrăznim să postulăm și existența unei relative „autonomii” a muncii acestor specialiști față de accentuarea ingerinței politice în laboriosul proces de pregătire a imaginilor pentru viitoarele mărci poș-

⁴⁶ Ștampila atestă numele cărămidarului Aurelius Godes, *magister figlinae/figlinarum* și este publicată în *IDR III/1*, 277 h.

⁴⁷ Alexandru Flutur identifică acest fragment tegular (care este reprodus pe timbrul discutat de noi) cu fragmentul descoperit la Sânnicolau Mare, v. Alexandru Flutur, *Cărămizile ștampilate ale legiunii XIII Gemina de la Cenad și Sânnicolau mare*, *Analele Banatului*, S.N., XVIII, 2010, 63-67.

⁴⁸ Val. nom. – 2 lei, cod catalog Michel: RO 461.

⁴⁹ Despre reproducerea pe timbre a trei importante monumente romane – Podul roman de la Drobeta, Columna lui Traian de la Roma și *Tropaeum Traiani* de la Adamclisi, v. și Andrei Cristian Scăiceanu, *Three Monuments of Roman Art illustrated on Romanian Postage Stamps*, în A. Panaite et alii, *op. cit.*, 693-711.

⁵⁰ Val. nom. – 50 de bani, cod catalog Michel: RO 459.

⁵¹ Mulțumim pe această cale d-lui dr. Sorin Nemeti care, în timpul colocvului, ne-a adus la cunoștință faptul că, împreună cu colegii specialiști de la Cluj, a întocmit, la solicitarea Romfilateliei, documentația istorică în vederea emiterii în anul 2024 a acestei mărcii poștale de comemorare a 1900 de existență a municipiului Cluj-Napoca; pentru detalii foto, <https://www.romfilatelie.ro/ro/municipiul-cluj-napoca-1900-de-ani-de-atestare-documentara/>, accesat 20 nov.2024.

tale. Și aceasta deoarece, ca și în alte domenii de activitate, în acea perioadă, se întâmpla nu arareori să aibă câștig de cauză profesionalismul incontestabil al specialiștilor. Dincolo de acest aspect, grăitor în sensul acestei relative autonomii, ni se pare, însă, cazul timbrului din 1975 care înfățișează monumentul traianeic de la Adamclisi (**Fig. 14 a**). Acest monument apăruse și în perioada interbelică pe două serii de timbre, cea din 1927, cu ocazia jubileului Societății Regale Române de Geografie, și cea din 1928-1929, cu ocazia celebrării a 50 de ani de la integrarea Dobrogei în granițele României moderne. Pe timbrele interbelice apar două variante arhitecturale ale monumentului, cele puse în circulație la cumpăna veacurilor XIX-XX de către specialiștii arheologi români și străini⁵², dar au în comun așezarea frizei cu metope în partea superioară a tamburului. Timbrul machetat de Aida Tasgian în 1975 pare să preia formula din 1927 și, în plus, adaugă forma brută a monumentului din debutul cercetărilor arheologice de la finalul secolului al XIX-lea. Asemenea imagini și întreaga dezbatere științifică însoțită de fotografii și desene era semnalată în literatura de specialitate din perioada interbelică, la care, cu siguranță, a avut acces artista machetatoare. Spre o asemenea certitudine ne conduce transcrierea pe timbrul din 1975 a denumirii localității dobrogene prin două cuvinte – *Adam Clissi*, care era uzuală în studiile de specialitate publicate în anii '20-'30, căci după cel de-al doilea război mondial se generalizează forma unificată a oiconimului – Adamclisi.

Dacă adăugăm aici și problematica reconstituirii monumentului discutată îndelung, în perioada anilor 1960-1972, în cadrul întâlnirii arheologilor și specialiștilor din Direcția Monumentelor Istorice (fosta Comisie a Monumentelor Istorice) și Institutul de Arheologie, atunci capătă un și mai pronunțat contur ideea potrivit căreia s-a lucrat la timbrul din 1975 independent de ceea ce se petrecea în Direcția Monumentelor Istorice și era transmis Consiliului Culturii și Educației Socialiste. La nivelul acestor din urmă amintite instituții se impusese ca formulă de reconstituire a monumentului propunerea arheologului Radu Florescu (prezentată în anii 1960-1961), în care se considera că

⁵² Prima reconstituire, care așeza între acoperișul tronconic și trofeul din vârf doar o prismă hexagonală, este propunerea Niemann-Tocilescu din 1895 și apare pe timbrele din 1928-1929; cea de-a doua formulă arhitecturală propusă are două prize hexagonale suprapuse, între acoperiș și trofeul propriu-zis, și reprezintă propunerea finală Niemann-Tocilescu din 1898 și cea a lui Furtwängler din 1903, fiind redată pe timbrul din 1927.

brăul de metope trebuie așezat la mijlocul tamburului, demonstrație care fusese publicată⁵³ deja, cu schițele aferente. Se pare că toate aceste desene și propuneri ale lui R. Florescu au rămas necunoscute machetatoarei A. Tasgian sau colectivului de documentare din cadrul Oficiului de editare a timbrelor. Din documentele arhivei Direcției Monumentelor Istorice⁵⁴ și din studiile publicate ulterior⁵⁵ reiese graba cu care se pornise *deja în anul 1974 reconstituirea totală a trofeului* după propunerea lui R. Florescu. Monumentul triumfal avea să fie inaugurat în 1977, anul celebrării centenarului războiului de independență care adusese pământul dobrogean în trupul țării.

Sub semnul reciclărilor de imagini deja avute la îndemână și al relativei autonomii de lucru stă, foarte probabil, și tipărirea, în ultimul deceniu al regimului comunist, a unei serii de cărți poștale care înfățișează vestigiul arheologic al tamburului trofeului, așa cum era la începutul secolului al XX-lea, alături de chiar timbrul emis în 1975, deși reconstituirea totală a monumentului fusese inaugurată și mediatizată intens în luna mai a anului 1977 (**Fig. 14 b**). Or, acest aspect ne îndreptățește să identificăm fisuri în competența și coerența „controlului de specialitate” exercitat la ora respectivă de Consiliul pentru Cultură și Educație Socialistă. După anul 2000 este „actualizată” imaginea monumentului roman pe o medalie comemorativă (din 2009) și pe mărci poștale (emise în 2015), potrivit alurii arhitecturale pe care o putem vedea azi, *in situ*, la Adamclisi.

⁵³ Radu Florescu, *Noi puncte de vedere și noi propuneri cu privire la reconstituirea Monumentului triumfal de la Adamclisi*, în *Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare*, București, Direcția Monumentelor Istorice, volum apărut sub patronajul Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare (CSCAS), 1961, 159-186.

⁵⁴ Proces verbal nr. 4 al ședinței *Comisiei de Avizare* a DMI din 22 aprilie 1971, 8, în *Arhiva DMI*, „Procese verbale ale *Comisiei de Avizare* (CTS)”, vol XIV/1971-1973 (dosar nenumerotat arhivistic)

⁵⁵ Adrian Rădulescu, *Un act de semnificație patriotică: reconstituirea monumentului triumfal de la Adamclisi*, *Pontica*, 10, 1977, 9-14; Dan Rusovan, *Conservarea și valorificarea muzeistică a monumentului triumfal Tropaeum Traiani*, *ibidem*, 15-20.

Concluzii

Mărcile poștale înfățișând vestigiile romane recuperate în urma cercetărilor de specialitate au avut o dublă menire în perioada comunistă (ca și în perioadele anterioare, de altfel): să fundamenteze vizual aportul României la patrimoniul cultural european și mondial și, totodată, să ateste vechimea locuirii pe aceste meleaguri. La mijlocul deceniului al 8-lea al secolului al XX-lea, însă, locul de onoare în iconografia mărcilor poștale avea să revină civilizației geto-dacice, oglindindu-se, astfel, rolul timbrelor ca vectori de promovare a ideilor agreate de autoritatea politică de la București.

Anexă

Timbrele cu vestigii romane emise în perioada regimului comunist⁵⁶

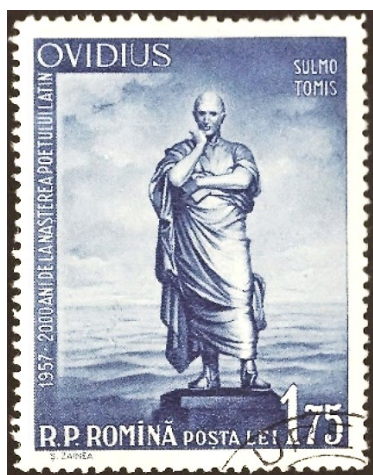

Fig. 1. 1957: a. Marcă poștală românească cu celebrarea nașterii poetului P. Ovidius Naso

Fig. 1. 1957: b. Marcă poștală italiană cu celebrarea nașterii poetului P. Ovidius Naso

⁵⁶ Toate imaginile sunt preluate de <https://filatelia.ro/>, cu excepția timbrului italian care-l înfățișează pe poetul Ovidius (sursa: https://www.ebay.it/itm/-196930421616?chn=ps&mkevt=1&mkcid=28&google_free_listing_action=view_item) și a cărții poștale ce reproduce movila tamburului și timbrul din 1975 (sursa: A. E. Popescu-Prelipceanu, *Misterul monumentului de la Adamclisi*, București, 2018, 38).

Fig. 2. 1968: Marcă poștală din seria „Monumente istorice” – metopa XXI de pe monumentul de la Adamclisi

Fig. 3. 1970: Marcă poștală cu monedă romană din seria numismatică

Fig. 4. – 1974: Coliță dantelată – aniversarea a 1850 de ani de atestare a municipiului Cluj-Napoca

Fig. 5. – 1974: seria simplă „Arheologie din România”

Fig. 6. – 1975: Anul european al ocrotirii monumentelor: a. colițe

Fig. 6. – 1975: Anul european al ocrotirii monumentelor: b. mărci poștale cu vestigii romane

Fig. 7. – 1975: Marcă poștală de comemorare a două milenii de existență a orașului Alba-Iulia

Fig. 8. – 1976: Civilizația daco-romană – timbrele cu vestigii romane

Fig. 9. – 1977: Marcă poștală – Navigația europeană pe Dunăre

Fig. 10. – 1978: „Arheologie daco-romană” – mărci poștale cu vestigii romane din Moldova

Fig. 11. – 1988: Marcă poștală cu monedă romană, colecția „Aniversări”

Fig. 12. – 1915: „Timbrul de ajutor pentru Ardeleni”

Fig. 13 – 1933: Mărci poștale de comemorare a centenarului orașului Turnu-Severin

Fig. 14 – Monumentul triumfal de la Adamclisi pe (a) timbre

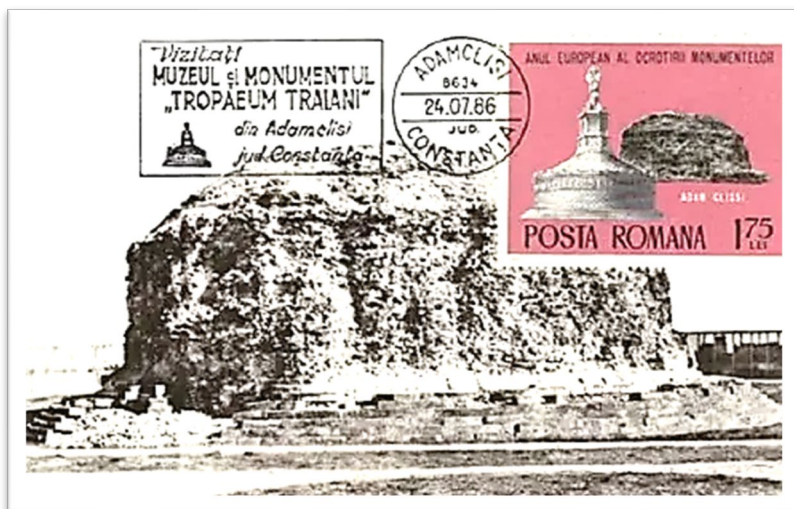

Fig. 14 – Monumentul triumfal de la Adamclisi pe (b) carte poștală

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Istorie • Centrul de Studii Clasice și Creștine

Bd. Carol I, Nr. 11, 700506, Iași, România
Tel.: 040/0232/201634, Fax: 040/0232/201156

ISSN: 1842-3043
e-ISSN: 2393-2961

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI